

Examen VMBO-GL en TL
2006

tijdvak 2
dinsdag 20 juni
9.00 – 11.00 uur

GESCHIEDENIS EN STAATSINRICHTING CSE GL EN TL

Gebruik het bronnenboekje.

Dit examen bestaat uit 37 vragen.
Voor dit examen zijn maximaal 57 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten maximaal behaald kunnen worden.

● **Meerkeuzevragen**

Schrijf alleen de hoofdletter van het goede antwoord op.

DE INDUSTRIËLE SAMENLEVING IN NEDERLAND

+

DE VERHOUDING MENS EN MILIEU

- 2p ○ 1 Vóór en na 1850 werden in Nederland producten gemaakt. Door de Industriële Revolutie veranderde er veel. Daarover gaan de volgende uitspraken:
- 1 Er is sprake van beperkte productie met een hoge kwaliteit.
  - 2 Er is sprake van een vakman die het product van het begin tot het einde maakt.
  - 3 Er is sprake van een werknemer die aan een klein deel van het eindproduct werkt.
  - 4 Er is sprake van massaproductie in zo weinig mogelijk tijd.
- Welke twee kenmerken horen bij de periode **vóór** en welke twee bij de periode **tijdens** de Industriële Revolutie?
- Doe het zo:*
periode vóór de Industriële Revolutie: ... (vul twee nummers in)
periode tijdens de Industriële Revolutie: ... (vul twee nummers in)
- 1p ● 2 *Gebruik bron 1 en 2.* Waarom werd de walvisvangst door Nederlandse schepen in de Noordelijke IJszee aan het eind van de 19e eeuw stopgezet?
- A omdat de stoomschepen, die de zeilschepen hadden verdrongen, ongeschikt waren voor de walvisvaart
  - B omdat de walvis was uitgestorven als gevolg van overbevising en industriële milieuverontreiniging
  - C omdat de walvisvaart te weinig opleverde door de afname van het aantal walvissen in het vangstgebied
  - D omdat walvistraan overbodig werd door de vondst van aardgas en de toepassing van elektrische verlichting
- 1p ● 3 *Gebruik bron 2.* mogelijke redenen om weer met de walvisvangst te beginnen in 1946:
- 1 Door het opheffen van de milieubeschermdende maatregelen mocht er weer op walvissen worden gejaagd.
  - 2 Door strengere milieuwetgeving en minder vervuilende industrie was het aantal walvissen sterk toegenomen.
  - 3 Door technische vooruitgang was het eenvoudiger geworden walvissen te vangen en te verwerken.
  - 4 Door walvistraan kon het tekort aan oliën en vetten, dat door de Tweede Wereldoorlog was ontstaan, worden verminderd.
- Om welke twee redenen begon Nederland **in 1946** weer met de walvisvangst?
- A reden 1 en 2
  - B reden 2 en 3
  - C reden 3 en 4
  - D reden 4 en 1

Gebruik bron 3.

- 1p ● 4 Voor welke periode in de Nederlandse geschiedenis is deze foto kenmerkend?
A 1780-1800
B 1840-1860
C 1900-1920
D 1960-1980

- 1p ○ 5 Door de mechanisatie nam de werkgelegenheid in de landbouw af.
→ Wat was daarvan de oorzaak?

Gebruik bron 4, 5 en 6.

- 2p ○ 6 drie vakbonden:
a een protestantse vakbond
b een rooms-katholieke vakbond
c een socialistische vakbond
→ Welke vakbond hoort bij welke bron? **Let op!** Ieder nummer mag maar één keer gebruikt worden.
Doe het zo:
Vakbond a hoort bij bron ... (vul nummer in).
(enz. tot en met c)

- 2p ○ 7 Rond 1900 was het percentage van de beroepsbevolking dat in de landbouw werkzaam was 31%. Honderd jaar later was dat 4%. Ondanks die daling is de landbouwproductie toch gestegen.
→ Geef **twee** verklaringen voor deze productiestijging.

Gebruik bron 7.

- 2p ○ 8 → Noem één onderdeel uit de bron dat aangeeft dat de schilder optimistisch was over de toekomst. Leg je keuze uit.
Doe het zo:
één onderdeel uit de bron: ..., want ... (volgt uitleg)

Gebruik bron 8 en 9.

- 4p ○ 9 De twee affiches laten zien dat er in de tijd tussen 1925 en 1950 werd gedacht dat onderwijs aan jongens anders moest zijn dan onderwijs aan meisjes. Dit verschil kwam omdat jongens op een andere toekomst voorbereid moesten worden dan meisjes.
→ Geef eerst aan op welke manier dit verschil is afgebeeld op de affiches.
→ Geef daarna aan welke rol het onderwijs speelt bij de voorbereiding op hun toekomst.
Doe het zo:
Op het affiche met de jongen is afgebeeld: ... (vul in), want voor jongens ... (vul in).
Maar op het affiche met het meisje is afgebeeld: ... (vul in), want voor meisjes ... (vul in).

- 1p ○ 10 **In de jaren vijftig** van de 20e eeuw werden stakingen voor meer loon niet gesteund door de belangrijkste vakbonden.
→ Geef één reden waarom de vakbonden toen niet bereid waren hun leden te steunen bij stakingen voor hogere lonen.

- 2p ○ 11 enkele beweringen over gastarbeiders in de jaren zestig:
- 1 Gastarbeiders hadden vakkennis die onmisbaar was voor het industrialisatieproces in Nederland.
  - 2 Gastarbeiders kwamen ongeschoold werk verrichten waar veel Nederlanders geen zin in hadden.
  - 3 Gastarbeiders waren in Nederland hard nodig om het tekort aan arbeidskrachten op te vangen.
  - 4 Gastarbeiders waren politieke vluchtelingen die in Nederland gastvrij werden ontvangen.
- Vul per bewering in of deze **juist** of **onjuist** is.
Doe het zo:
Bewering 1 is ... (vul in: juist of onjuist).
(enz. tot en met bewering 4)
- Gebruik bron 10.*
- 2p ○ 12 Het lied gaat over iemand met een lage sociale status. Sociale status wordt bepaald door verschillende factoren, zoals sekse en etniciteit. De bron verwijst naar nóg twee andere factoren.
- Welke **twee** andere factoren zijn dat? Schrijf ook de regel over waar je de informatie gevonden hebt.
- Doe het zo:*
Eerste factor: ... (vul in), dat blijkt uit regel ... (schrijf de regel over).
Tweede factor: ... (vul in), dat blijkt uit regel ... (schrijf de regel over).
- 1p ○ 13 Uitspraak: De invoering van de studiefinanciering heeft het mogelijk gemaakt dat kinderen uit de lagere sociale milieus hogerop komen in de Nederlandse samenleving.
- Is deze uitspraak **juist** of **onjuist**? Geef een argument voor je keuze.
- Doe het zo:*
Deze uitspraak is juist / onjuist (maak een keuze), want ... (geef een argument).
- 3p ○ 14 Organisaties als Milieudefensie en Greenpeace hielden in het begin van de jaren zeventig van de 20e eeuw hun eerste acties.
- Welke invloed hadden economische, politieke en wetenschappelijke ontwikkelingen op de opkomst van de milieubeweging **juist in de jaren zeventig**?
- Doe het zo:*
economische ontwikkeling: ...
politieke ontwikkeling: ...
wetenschappelijke ontwikkeling: ...
- Gebruik bron 11.*
- 1p ● 15 Welke uitleg hoort bij deze afbeelding?
- A De mensen worden bespot, omdat zij niet inzien dat zij steeds afhankelijker worden van de moderne techniek.
  - B De mensen worden bespot, omdat zij telkens bang zijn voor uitvindingen die achteraf heel bruikbaar blijken te zijn.
  - C De techniek wordt bespot, omdat uitvindingen het leven niet aangenamer maken maar juist bedreigen.
  - D De techniek wordt bespot, omdat wetenschappers door de eeuwen heen de ene onzinnige ontdekking na de andere doen.

- 1p ○ **16** Allochtonen van niet-westerse afkomst maken tegenwoordig ongeveer tien procent van de Nederlandse bevolking uit. Zij zijn echter nauwelijks vertegenwoordigd in de top van het bedrijfsleven of de overheid. Etniciteit heeft dus invloed op de sociale mobiliteit in Nederland.

→ Was dat honderd jaar geleden ook al zo? Verklaar je keuze.

Doe het zo:

Toen had etniciteit **ook al / nog geen** (maak een keuze) invloed op de sociale mobiliteit, want ... (geef verklaring).

Gebruik bron 12.

- 1p ○ **17** → Geef met een voorbeeld aan dat Nederland medeverantwoordelijk is voor de ontwikkeling die in de bron beschreven is.

STAATSINRICHTING VAN NEDERLAND

+

NEDERLAND EN EUROPA

Gebruik bron 13.

- 1p ● **18** Welke onderzoeksvraag kan beantwoord worden met behulp van de bron?
- A** Hoe dacht Thorbecke over andere politieke stromingen?
  - B** Hoe dacht Thorbecke over de politieke positie van het staatshoofd?
  - C** Hoe dacht Thorbecke over de troonopvolging van het staatshoofd?
  - D** Hoe dacht Thorbecke over revoluties die in veel Europese landen voor onrust zorgden?

Gebruik bron 14.

- 1p ● **19** Welke achtergrond heeft de afgebeelde minister?
- A** katholiek
  - B** liberaal
  - C** protestant
  - D** socialistisch

Gebruik nogmaals bron 14.

- 1p ○ **20** De bron gaat over de scheiding tussen kerk en staat.
→ Op welke manier is dat te zien?

Gebruik bron 15.

- 2p ○ **21** twee omschrijvingen:
- 1 Deze politieke leider maakte zich sterk voor de verbetering van de positie van arbeiders door te strijden voor algemeen kiesrecht.
  - 2 Deze politieke leider richtte de Rooms Katholieke Staatspartij op, waardoor hij de emancipatie van zijn aanhangers bevorderde.
- Geef bij elke omschrijving aan welke politieke leider erbij hoort. **Let op!** Er blijft één politieke leider over.

Doe het zo:

Bij omschrijving 1 hoort ... (vul letter in).

Bij omschrijving 2 hoort ... (vul letter in).

- 2p ○ **22** → Waarom was het voor de vrouwenemancipatie aan het begin van de 20e eeuw belangrijk dat vrouwen actief en passief kiesrecht kregen?

Doe het zo:

Actief kiesrecht is belangrijk voor vrouwenemancipatie, omdat ... (geef reden).

Passief kiesrecht is belangrijk voor vrouwenemancipatie, omdat ... (geef reden).

Gebruik bron 16.

- 1p ● **23** Over welk onderdeel van de grondwetswijziging van 1917 geeft minister Cort van der Linden zijn mening?

A over de invoering van actief kiesrecht voor vrouwen

B over de invoering van de financiële gelijkstelling van openbare en bijzondere scholen

C over de invoering van het districtenstelsel

D over de invoering van het stelsel van evenredige vertegenwoordiging

Gebruik bron 17.

- 1p ● **24** Op het verkiezingsaffiche staat een vraagteken. Hier hoort de naam van een politieke partij te staan.

Van welke partij is dit verkiezingsaffiche en waaruit blijkt dat?

A van de ARP, want als socialistische partij vond de ARP het belangrijk dat oudere mensen aan werk werden geholpen

B van de ARP, want deze partij vond het een taak van de mensen te demonstreren voor behoud van de verzorgingsstaat

C van SDAP, want deze christelijke partij wilde Nederland zo snel mogelijk industrialiseren en moderniseren

D van de SDAP, want deze partij vond dat de overheid verantwoordelijk was voor de zorg voor haar burgers

- 2p ○ **25** → Noem één **politieke** en één **economische** reden voor de oprichting van Europese samenwerkingsverbanden na de Tweede Wereldoorlog.

Gebruik bron 18.

- 1p ● **26** Van welk klassiek grondrecht maken de vrouwen in de bron gebruik?

A het recht op gelijke behandeling

B het recht op gezondheidszorg

C het recht op vrijheid van godsdienst

D het recht tot vergadering en betoging

Gebruik nogmaals bron 18.

- 2p ○ **27** De vrouwen op de foto maken gebruik van een klassiek grondrecht.

→ Noem nog **twee** andere klassieke grondrechten waarvan deze vrouwen gebruik kunnen maken om steun voor hun standpunt te krijgen.

Gebruik bron 19.

- 2p ○ **28** Sieka en Janny bekijken deze bron. Sieka vindt dat de vrouwenemancipatie in de periode 1983-2001 goed is geslaagd. Janny is het daar niet mee eens.

→ Geef voor beide meningen een argument met behulp van de bron.

Doe het zo:

Sieka: ... (geef een argument)

Janny: ... (geef een argument)

- 2p ○ **29** Hieronder staan zes beweringen over de Eerste Kamer en de Tweede Kamer:
- 1 De Eerste en de Tweede Kamer hebben het budgetrecht.
  - 2 De Eerste en de Tweede Kamer hebben evenveel leden.
  - 3 De Eerste en de Tweede Kamer hebben het recht om een wetsvoorstel af te keuren.
  - 4 De Eerste en de Tweede Kamer vormen samen de regering.
  - 5 De leden van de Tweede Kamer worden voor een langere periode gekozen dan de leden van de Eerste Kamer.
  - 6 De Tweede Kamer heeft alle rechten die de Eerste Kamer ook heeft.
- Welke **drie** beweringen zijn juist? Schrijf alleen de nummers op.

Gebruik bron 20.

- 1p ○ **30** → Van welk recht maakt deze Tweede-Kamercommissie gebruik?

- 1p ● **31** Welke uitspraak over de Nederlandse rechtsstaat is juist?
- A De minister van Justitie bepaalt wanneer een persoon een strafbaar feit heeft gepleegd.
  - B De Nationale Ombudsman behandelt klachten van burgers over andere burgers.
  - C De Tweede Kamer mag het vonnis van een rechter niet veranderen.
  - D Een rechter kan zelf niet terechtstaan voor een overtreding of een misdrijf.

Gebruik bron 21.

- 1p ● **32** Het vloekverbod is **niet** toegestaan, omdat het volgens de minister van Binnenlandse Zaken in strijd is met de grondwet.
Op basis van welk grondrecht is het niet toegestaan aan de gemeenten om een vloekverbod in te voeren?
- A op basis van het kiesrecht
  - B op basis van het recht op gelijke behandeling
  - C op basis van het recht op vrijheid van godsdienst
  - D op basis van het recht op vrijheid van meningsuiting

Gebruik bron 22.

- 2p ○ **33** In de Tweede Kamer waren er voor- en tegenstanders van het voorstel tot verplicht afkicken.
→ Noem voor beide standpunten een politiek of juridisch argument.
Doe het zo:
argument voorstander: ...
argument tegenstander: ...

Gebruik bron 23.

- 2p ○ **34** Er zijn verschillende redenen om te werken aan de eenwording van Europa.
→ Welke reden is in de bron te herkennen? Geef ook aan waarom juist deze problematiek in Europees verband aangepakt moet worden.
Doe het zo:
reden: ...
aanpak in Europees verband, omdat: ...

- 1p ○ **35** Europese instellingen zoals het Europees Parlement, de Europese Commissie, het Europese Hof van Justitie en de Europese Centrale Bank hebben verschillende vestigingsplaatsen.
→ Geef één reden waarom er gekozen is voor verschillende vestigingsplaatsen.

Let op: de laatste vragen van dit examen staan op de volgende pagina.

Gebruik bron 24.

- 1p ○ **36** Een voorstel wordt in de Raad van Ministers aangenomen als er meer dan 232 stemmen vóór het voorstel worden uitgebracht (= 72,3%).
→ Waarom is er niet gekozen voor de gebruikelijke regel, namelijk dat een besluit is aangenomen als meer dan de helft (50%) van het aantal stemmen vóór is?

- 2p ○ **37** bevoegdheden:
1 indienen van wetsvoorstellen voor de EU
2 ontwikkelen van een gemeenschappelijk buitenlands beleid
3 toetsen of nationale staten de Europese wetgeving correct toepassen
4 vaststellen van de jaarlijkse begroting van de EU

instellingen:

- a Europese Commissie
- b Europees Parlement
- c Europese Hof van Justitie
- d Europese Raad van Ministers

→ Welke bevoegdheid hoort bij welke instelling?

Doe het zo:

Bevoegdheid 1 hoort bij instelling ... (vul letter in).

(enz. tot en met 4)